

Andrzej Rościszewski

U progu nowej kadencji organów samorządu adwokackiego

Palestra 27/9(309), 1-11

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANDRZEJ ROŚCISZEWSKI

U PROGU NOWEJ KADENCJI ORGANÓW SAMORZĄDU ADWOKACKIEGO

W 1983 r. rozpoczynają nową kadencję organa samorządu adwokackiego wybrane w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 26.V.1982 r. — Prawo o adwokaturze. Z reguły każde wybory samorządowe są ważnym wydarzeniem w życiu adwokatury, interesującym i poważnie absorbującym większość środowiska adwokackiego.

Wybory z 1983 r. różnią się od poprzednich nie tylko dlatego, że odbywają się w wyjątkowo trudnym okresie dla całego Narodu, ale również i z tego powodu, że po raz pierwszy od szeregu lat samorządowe organa izb adwokackich będą wybierane bezpośrednio przez wszystkich członków zespołów oraz przez delegatów adwokatów-radców prawnych i adwokatów emerytów bądź rencistów.¹ Natomiast organa adwokatury szczebla centralnego zostaną wybrane przez delegatów poszczególnych izb adwokackich na Krajowym Zjeździe Adwokatury.²

Wprowadzenie istotnych zmian w zasadach wybierania organów samorządu adwokackiego, polegających m.in. na przywróceniu zarówno zgromadzeń izb adwokackich jak i instytucji Krajowego Zjazdu Adwokatury, powoduje, że obecne wybory mają szczególne znaczenie oraz budzą zainteresowanie całej adwokatury.

Powstanie formalnej możliwości szerokiej wymiany poglądów środowiska zawodowego najpierw na zgromadzeniach, a następnie na Zjeździe determinuje celowość refleksji nad zadaniami samorządu adwokackiego w nowej kadencji.

I. Ogólne kierunki działania samorządu adwokackiego

1. Samorząd adwokacki jest w naszym kraju instytucją o ugruntowanej tradycji, działającą od początku istnienia odrodzonego Państwa Polskiego oraz mającą bogate doświadczenia i poważny dorobek.

¹ Walne zgromadzenia izb adwokackich zlikwidowała ustawa z dn. 19.XII.1963 r. o ustroju adwokatury (Dz. U. Nr 57, poz. 309). Zostały one zastąpione instytucją zgromadzeń delegatów.

² Przepisy ustawy z dn. 27.VI.1960 r. o ustroju adwokatury (Dz. U. Nr 30, poz. 276) nie przewidywały instytucji Zjazdu Adwokatury. Została ona wprowadzona ustawą z dn. 19.XI.1966 r. o zmianie ustawy o ustroju adwokatury (Dz. U. Nr 54, poz. 248) i zlikwidowana przepisami ustawy z dn. 19.XII.1963 r. powołanej w przyp. 1.

Warto przypomnieć, że pierwszym polskim aktem prawnym powołującym do życia organa samorządu adwokackiego był dekret Naczelnika Państwa z dnia 24.XII.1918 r. w przedmiocie statutu tymczasowego Palestry Państwa Polskiego.³ Od wejścia w życie dekretu minęło 64 lata. Przez cały ten czas działał i rozwijał się w Polsce samorząd adwokacki. W okresie międzywojennym stał się on instytucją tak ważną i ugruntowaną w świadomości adwokackiej, że w czasie okupacji hitlerowskiej powstała społeczna potrzeba kontynuowania działalności w formie konspiracyjnej.

Prawie połowa okresu funkcjonowania samorządu na podstawie własnych, polskich przepisów przypada na czas wdrażania i działalności nowej formy wykonywania zawodu, jaką od 1952 r. są zespoły adwokackie.

Wyłonione w wyborach 1983 r. organa samorządu adwokackiego znajdują się w o tyle korzystnej sytuacji, że mają za sobą tradycje i liczący się dorobek minionych kadencji. Dlatego nowy samorząd adwokacki powinien przede wszystkim w swojej przyszłej działalności odpowiednio wykorzystać, dostosowując do istniejących obecnie warunków, doświadczenia wypływające z pracy jego poprzedników ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń ostatnich trzydziestu lat, charakteryzujących się wykonywaniem zawodu w zespołach adwokackich.

2. Specyfika nowej kadencji polega na tym, że organa samorządu rozpoczynają działalność na podstawie prawa o adwokaturze z 1982 r. i w związku z tym muszą dostosować swoją organizację oraz zasady działania do wymagań ustawy. Z punktu widzenia organizacyjnego najwięcej zmian zajdzie na szczeblu centralnym.

Przepis art. 57 pr. o adw. przewiduje znaczne powiększenie składu osobowego NRA, która w najbliższej kadencji będzie się składała z prezesa, 24 dziekanów okręgowych rad adwokackich oraz 24 członków wybranych przez Krajowy Zjazd Adwokatury, co łącznie daje 49 osób.

Rzeczywiste wypełnienie przez NRA obowiązków określonych w art. 58 pr. o adw., z uwzględnieniem sprawowania nadzoru nad działalnością Prezydium NRA, będzie wymagało podjęcia odpowiednich kroków organizacyjnych zmierzających do zapewnienia operatywności działania tak liczного zespołu osób.

3. Z racji swojej specyfiki i znaczenia jedno z bieżących zadań NRA wymaga wyodrębnienia i bliższego omówienia. Mianowicie prawo o adwokaturze z 1982 r. — odmiennie niż miało to miejsce dotychczas — uregulowało sprawę nadzoru nad działalnością organów samorządu adwokackiego. Na posiedzeniu Sejmu PRL w dniu 26.V.1982 r., składając sprawozdanie Komisji Prac Ustawodawczych oraz Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości o poselskim projekcie ustawy—Prawo o adwokaturze, poseł sprawozdawca prof. dr A. Łopatka powiedział między innymi:

„Projekt ustawy rezygnuje z nadzoru Ministra Sprawiedliwości nad adwokaturą i jej samorządem. Przewiduje natomiast określone uprawnienia Ministra Sprawiedliwości, a także niektórych innych ministrów wobec adwokatury. Uprawnienia te służyć mają zabezpieczeniu interesu państwa oraz interesu ogólnospołecznego w działalności adwokatury”.⁴

Uprawnienia Ministra Sprawiedliwości zostały w szczególności określone w art.

³ Dz. P.P.P. Nr 22, poz. 75.

⁴ Prawo o adwokaturze — Wybór tekstów, oprac. adw. K. Potrzebowski, Biblioteka PALESTRY 1982, str. 27.

14 pr. o adw. z 1982 r. i polegają na możliwości zwrócenia się do Sądu Najwyższego o uchylenie uchwały organów adwokatury sprzecznej z prawem.⁵

Prawo o adwokaturze z 1982 r. rozróżnia trzy następujące rodzaje organów samorządu adwokackiego: organa zespołów adwokackich (art. 30), organa izb adwokackich (art. 39) oraz organa adwokatury.

Pojęcie organów adwokatury zostało określone w art. 9 ust. 1. W jego zakres wchodzi: Krajowy Zjazd Adwokatury, Naczelna Rada Adwokacka, Wyższy Sąd Dyscyplinarny oraz Wyższa Komisja Rewizyjna. Z powołanych przepisów wynika, że przez organa adwokatury pr. o adw. z 1982 r. rozumie organa samorządu adwokackiego szczebla centralnego.

Określone w art. 14 ust. 1 uprawnienia Ministra Sprawiedliwości dotyczą zatem wyłącznie organów adwokatury w rozumieniu art. 9 ust. 1, nie mają natomiast zastosowania do organów izb i zespołów adwokackich. Konsekwencją przyjęcia w pr. o adw. z 1982 r. tego rodzaju rozwiązania było wyposażenie NRA w uprawnienia pozwalające na:

- a) uchylenie uchwał okręgowych rad adwokackich sprzecznych z prawem (art. 60),
- b) zwracanie się do okręgowych rad adwokackich z wnioskiem o podjęcie uchwały w określonej sprawie należącej do zakresu jej działania z jednoczesnym nałożeniem na okręgową radę adwokacką obowiązku podjęcia takiej uchwały nie później niż w ciągu jednego miesiąca (art. 61),
- c) zawieszenie w sprawowaniu funkcji ze względu na naruszenie podstawowych obowiązków poszczególnych członków organów izb adwokackich i organów zespołów oraz zwracanie się o ich odwołanie. Omawiane uprawnienia NRA nie dotyczą członków sądów dyscyplinarnych działających na podstawie pr. o adw. z 1982 r. (art. 58 pkt 13).

Należy podkreślić, że powyższe uprawnienia NRA pod rządami ustawy o ustroju adw. z 1963 r. wchodziły w zakres kompetencji Ministra Sprawiedliwości.

Rozszerzenie uprawnień z dziedziny nadzoru nakłada na NRA w nowej kadencji szereg stałych, poważnych obowiązków, których realizacja będzie wymagać wnikliwego i systematycznego analizowania działalności okręgowych rad adwokackich z punktu widzenia ich legalności.

4. Z prawa o adwokaturze z 1982 r. wynikają dla nowych organów samorządu adwokackiego dwa generalne zadania o zasadniczym znaczeniu dla całej adwokatury.

Pierwsze z nich polega na doprowadzeniu do pełnej realizacji poszczególnych norm ustawy przez wdrożenie w życie zasad z niej wynikających oraz do wydania przepisów wykonawczych. Na tle pr. o adw. z 1982 r. wchodzi w grę trzy rodzaje przepisów wykonawczych:

- a) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości lub Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wydane po zasięgnięciu opinii NRA w trybie określonym w art. 16, art. 24 ust. 4 i art. 95 oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane na podstawie art. 29 ust. 2 w porozumieniu z NRA,⁶

⁵ Ponadto Minister Sprawiedliwości uzyskał uprawnienia szczególne polegające na możliwości zarówno zgłaszania sprzeciwu przeciwko wpisowi na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich (art. 69 ust. 2), jak i rozpoznawania odwołań od ostatecznej decyzji odmawiającej wpisu na listę adwokatów lub aplikantów adwokackich (art. 47 ust. 2).

⁶ Do odrębnej grupy należą uprawnienia Ministra Sprawiedliwości w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej, określone w art. 83 oraz art. 91 pr. o adw. z 1982 r.

⁶ Do chwili oddania do druku niniejszego materiału ukazało się jedynie rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dn. 17.V.1983 r. w sprawie ubezpieczenia społecz-

b) uchwały lub regulaminy wydane przez NRA w porozumieniu z właściwymi ministrami lub zainteresowanymi organizacjami na zasadach określonych w art. 58 pkt 6 i pkt 12 lit. e oraz art. 99,

c) regulaminy uchwalane we własnym zakresie wyłącznie przez Krajowy Zjazd Adwokatury (art. 56 pkt 6) bądź przez NRA (art. 38 ust. 3, art. 58 pkt 12).

Drugie zadanie polega na zapewnieniu należytej, zgodnej z intencjami ustawodawczymi oraz interesem zawodu interpretacji prawa o adwokaturze i jego przepisów wykonawczych. Środki zmierzające do osiągnięcia tego celu mogą być różne i powinny być uzależnione od charakteru danego wypadku. Niewątpliwie jednym z nich będzie możliwość prezentowania stanowiska samorządu we wszystkich sprawach z zakresu prawa o adwokaturze z 1982 r. wchodzących w zakres właściwości rzeczowej Sądu Najwyższego.

Wydaje się ze wszech miar celowe, aby ta nowa forma przejawiania się organów samorządu adwokackiego była w okresie rozpoczynającej się kadencji należycie doceniona i zorganizowana.

Sposób realizacji tych dwóch podstawowych zadań będzie jednocześnie stanowił ocenę skuteczności działania organów samorządu adwokackiego w nowej kadencji.

Są to zagadnienia niezmiernie istotne, albowiem dopiero z perspektywy utrwalonych zasad interpretacji pr. o adw. z 1982 r. oraz jego przepisów wykonawczych będzie można w pełni ocenić rzeczywistą społeczną wartość nowej ustawy oraz jej znaczenie dla adwokatury.⁷

5. Należyte wykonanie postulowanych zadań stworzy konieczność rozwiązywania przez organa samorządu adwokackiego nowych problemów oraz będzie wymagało podjęcia kompleksowej pracy organizacyjnej. Poza bieżącą działalnością samorządową w zakresie nowej problematyki, jaka w ramach powołanych zadań wystąpi w rozpoczynającej się kadencji organów samorządu adwokackiego, wchodzi cztery grupy szczegółowych zagadnień: działalność adwokatury w dziedzinie kształtowania, tworzenia i stosowania prawa, kwestie związane z wykonywaniem zawodu i jego sytuacją bytową, doskonalenie zawodowe oraz troska o wykonywanie zawodu zgodnie z zasadami jego etyki.

II. Działalność w zakresie kształtowania, tworzenia i stosowania prawa

1. Prawo o adwokaturze stanowi w art. 13, że NRA składa Radzie Państwa coroczne sprawozdania z działalności adwokatury oraz przedstawia informacje problemowe. Jest to przepis wprowadzony do ustawy w wyniku zmodyfikowania początkowych założeń projektu poselskiego przewidującego powierzenie Radzie Państwa nadzoru nad adwokaturą. Ze względu na całkowicie nowatorską koncepcję zawartą w omawianym przepisie, jak również znaczenie, jakie może ona odegrać z punktu widzenia dobra społecznego oraz interesu adwokatury, należy bliżej przeanalizować treść art. 13 i zastanowić nad jego konsekwencjami w praktyce.

W pierwszym członie przepisu mowa jest o „sprawozdaniu z działalności adwokatury”. Działalność jest pojęciem szerokim i bardzo ogólnym. W jego zakres wchodzi zarówno realizacja merytorycznych zadań wynikających z charakteru danej instytucji, jak i organizacyjne funkcjonowanie systemu służącego do ich wykona-

nego adwokatów-członków zespołów adwokackich (Dz. U. Nr 28, poz. 138), wydane na podstawie art. 24 ust. 4 prawa o adwokaturze z 1982 r.

⁷ K. Buchała: Zadania adwokatury u progu wejścia w życie prawa o adwokaturze, Paestra nr 11—12 z 1982 r., str. 13.

nia. W wypadku adwokatury art. 1 pr. o adw. 1982 r. określa merytoryczne zadania, do jakich została ona powołana. Analiza sposobu ich realizacji stanowi podstawowy element merytorycznej działalności adwokatury.

System organizacyjny zawodu jest znany i wynika z przepisów. Jego uzupełnienie danymi dotyczącymi zespołów oraz okręgowych rad adwokackich precyzuje element organizacyjny działalności adwokatury.

Obydwa elementy sprawozdania składanego Radzie Państwa determinują zatem przepisy prawa o adwokaturze oraz jej stan organizacyjny.

Odmierna natomiast sytuacja zachodzi w odniesieniu do drugiego członu art. 13 pr. o adw., w którym mowa jest o informacjach problemowych. Tutaj można mieć wątpliwości oraz różne koncepcje w odniesieniu do tego, co powinny one zawierać, jaką należy nadać im formę oraz jaka powinna być ich konkluzja.

W świetle przepisów ustawy zadaniem adwokatury jest m.in. kształtowanie i stosowanie prawa (art. 1). Konsekwencją i rozwinięciem zarazem tego podstawowego przepisu jest norma art. 58 pkt 9 pr. o adw., która stanowi, że do zakresu działania NRA należy przedstawianie wniosków oraz postulatów w zakresie tworzenia i stosowania prawa. Skoro zatem NRA w powołanych granicach uzyskała prawo występowania z wnioskami oraz postulatami, to wydaje się rzeczą uzasadnioną, aby informacja problemowa zawierała ocenę — z punktu widzenia adwokatury — funkcjonowania w praktyce określonej instytucji prawnej bądź określonego przepisu lub zespołu przepisów. Dla przykładu można tutaj wymienić takie problemy, jak stosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztu, zagadnienie wysokości kosztów procesu w sprawach karnych i cywilnych, korzystanie przez Skarb Państwa z prawa pierwokupu przy obrocie nieruchomościami itp.

Aczkolwiek przepis art. 13 pr. o adw. nic nie wspomina o formie konkluzji, jaką powinna się kończyć omawiana informacja, to jednak treść cyt. art. 58 pkt 9 stanowi wystarczającą podstawę dla NRA do formułowania w informacjach problemowych określonych wniosków w zakresie tworzenia i stosowania prawa. Za tego rodzaju poglądem przemawia dodatkowa okoliczność, że informacje problemowe NRA składa Radzie Państwa, która z mocy art. 25 Konstytucji PRL jest organem wyposażonym w inicjatywę ustawodawczą.

Jest rzeczą niewątpliwą, że należyte opracowanie dla Rady Państwa zarówno samego sprawozdania jak i informacji problemowej wymaga dysponowania przez organa samorządu adwokackiego szeregiem merytorycznych danych dotyczących działalności zawodowej adwokatury. Obowiązujący obecnie w adwokaturze system sprawozdawczości nie daje możliwości uzyskania tego rodzaju materiałów. Dzieje się tak dlatego, że obecna, rozbudowana ponad rzeczową potrzebę sprawozdawczość zespołów adwokackich została m.in. stworzona przez przepisy wykonawcze do ustawy o ustroju adwokatury z 1963 r. Skoro więc sama ustawa charakteryzowała się brakiem należytego zaufania do adwokatury i jej organów oraz — z tego tytułu — poważną rozbudową nadzoru nad ich działalnością, to nie należy się dziwić, że zrodzony wówczas system sprawozdawczości, ze szkodą dla merytorycznej działalności zawodu, interesował się w szczególności obrotami, zarobkami oraz ilością i rodzajem rejestrowanych spraw.

Jeśli zatem wystąpienia NRA, o których mowa w art. 13 pr. o adw, mają mieć rzeczywistą wartość i znaczenie z punktu widzenia kształtowania i stosowania prawa, to organa samorządu adwokackiego szczebla centralnego i okręgowego powinny w nowej kadencji należycie przemyśleć i zorganizować system gromadzenia i opracowywania danych dotyczących merytorycznej działalności adwokatury.

2. Jak o tym częściowo była już mowa poprzednio, art. 58 pkt 9 pr. o adw.

przewiduje, że do zakresu działania NRA należy m.in. udzielanie opinii o projektach aktów prawodawczych, jak również przedstawianie wniosków i postulatów w zakresie tworzenia oraz stosowania prawa. Warto podkreślić, że treść omawianego przepisu jest identyczna z treścią art. 56 ust. 1 pkt 4 poselskiego projektu ustawy — Prawo o adwokaturze.

Opiniowanie projektów aktów prawnych jest czynnością konkretną, wymagającą włączenia do tej działalności adwokatów-specjalistów z poszczególnych dziedzin prawa. Należyte wykonywanie tego rodzaju czynności, które z reguły mają charakter terminowy, wymaga opracowania przez NRA odpowiednich zasad typowania specjalistów oraz trybu zlecania opracowywania opinii.

Całkowicie odmienny charakter noszą natomiast dalsze uprawnienia NRA dotyczące wniosków i postulatów w sprawie tworzenia oraz stosowania prawa. Ich przedmiotem może być nowelizacja obowiązujących przepisów, jak również wydanie całkowicie nowych norm prawnych bądź zmiana wadliwej interpretacji prawa lub zaprzestanie stosowania nieprawidłowej praktyki. Również tutaj wydaje się rzeczą nieodzowną posiadanie odpowiednich danych z zespołów zebranych za pośrednictwem okręgowych rad adwokackich, umożliwiających właściwe opracowywanie wystąpień NRA.

W tej dziedzinie, analogicznie jak i w wypadkach określonych w art. 13 cyt. ustawy, rysuje się celowość stworzenia systemu zbierania, opracowywania oraz przygotowywania materiałów stanowiących podstawę do występowania przez NRA z wnioskami lub postulatami w trybie art. 58 pkt 9 pr. o adw. z 1982 r.

3. Można oczywiście mieć szereg różnych koncepcji zmierzających do odpowiedniego zorganizowania czynności, które dotyczą zbierania i opracowywania powyższych danych oraz przygotowywania materiałów do wystąpień NRA określonych w art. 13 i w art. 58 pkt 9 pr. o adw. Wypowiadając się z reguły negatywnie w sprawie tworzenia w samorządzie adwokackim nowych organów, komisji czy innych tego rodzaju tworów, wydaje się, że najwłaściwszą metodą rozwiązania tego problemu byłoby powierzenie prowadzenia omawianych zagadnień Ośrodkowi Badawczemu Adwokatury.

Jest rzeczą niewątpliwą, że tak znaczne powiększenie zakresu działania Ośrodka będzie wymagało jego rozbudowy i reorganizacji. Mając jednak na uwadze dotychczasowe poważne osiągnięcia organizacyjne tej instytucji, należy wnioskować, że te nowe i ważne zadania zostaną przez Ośrodek Badawczy Adwokatury wykonane w sposób właściwy, z pożytkiem dla dobra społecznego oraz interesu korporacji adwokackiej.

III. Działalność w zakresie wykonywania zawodu oraz jego sytuacji bytowej

1. Najbliższy Krajowy Zjazd Adwokatury niewątpliwie uchwali na podstawie art. 56 pkt 6 lit. b pr. o adw. z 1982 r. regulamin w sprawie zasad tworzenia, organizowania, funkcjonowania i rozwiązywania zespołów adwokackich oraz uczestniczenia w dochodzie zespołu. Jest to regulamin o podstawowym znaczeniu z punktu widzenia pracy zespołów adwokackich oraz ich członków.

W omawianej dziedzinie, na zasadzie art. 101 ust. 2 pr. o adw. z 1982 r., obowiązuje dotychczas regulamin NRA z 14.I.1973 r., zatwierdzony decyzją Ministra Sprawiedliwości z dn. 25.I.1973 r. Należy przypuszczać, że Zjazd dokona w treści obecnego regulaminu wielu istotnych zmian, w szczególności dotyczących podziału dochodu w zespołach adwokackich. Wprowadzenie w życie nowego regulaminu

będzie wymagało od Naczelnej Rady Adwokackiej i okręgowych rad adwokackich podjęcia działań natury organizacyjnej. Nie można również wykluczyć tego, że zajdzie konieczność dokonania zmian w obowiązującym od 1.I.1983 r. regulaminie w sprawach rachunkowości zespołów adwokackich, uchwalonym przez NRA w dn. 11.XII.1982 r.

2. Przepis art. 58 pkt 6 pr. o adw. przewiduje, że NRA w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości ustala opłaty za czynności zespołów adwokackich nie wchodzących w zakres postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości oraz że odpowiednia uchwała NRA podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym PRL „Monitor Polski”.

Powołana norma zawiera rozwiązanie zupełnie nowe, rozszerzające zakres dotychczasowych kompetencji NRA. Ze względu na to, że do chwili obecnej nie została podjęta tego rodzaju uchwała, NRA w czasie swojej nowej kadencji będzie musiała przystąpić do prac związanych z jej przygotowaniem i uzgodnieniem z Ministrem Sprawiedliwości.

Problemem wstępnym o podstawowym jednak znaczeniu w praktyce, jaki wyłoni się w omawianej dziedzinie, będzie kwestia sprecyzowania pojęcia czynności zespołów adwokackich nie wchodzących w zakres postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości. Dokładna analiza powyższego zagadnienia przekracza zakres niniejszego opracowania. Z zestawienia art. 58 pkt 6 z treścią art. 16 pr. o adw. wydaje się wynikać, że w szczególności mogą tutaj wchodzić w grę następujące grupy czynności:

- a) udzielanie porad, opinii prawnych oraz sporządzanie pism upomawczych,
- b) opracowywanie wszelkiego rodzaju umów, jak również uczestniczenie w pertraktacjach związanych z ich zawarciem,
- c) opracowywanie statutów, uchwał, regulaminów i innych aktów prawnych oraz uczestniczenie w statutowych, naradach i posiedzeniach związanych z ich uchwaleniem lub zatwierdzeniem.
- d) udział w postępowaniu administracyjnym z wyłączeniem postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym,
- e) stała obsługa prawna osób fizycznych i prawnych nie będących jednostkami gospodarki społecznej (np. zakładów rzemieślniczych, firm prywatnych i polonijnych, spółek prawa handlowego itp.), jeśli jest wykonywana na podstawie umowy z zespołem przewidującej okresowe wynagrodzenie w formie ryczałtu.

3. Zgodnie z treścią art. 16 pr. o adw. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii NRA, w drodze rozporządzenia ustala opłaty za czynności adwokackie w sprawach postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości.

Potrzeby formalne wynikające z dotychczasowych uwag w zestawieniu z treścią cyt. art. 16 stwarzają celowość wszczęcia przez NRA rozmów z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie zmian w przepisach rozporządzenia z dn. 31.XII.1981 r. o opłatach za czynności zespołów adwokackich. Wydaje się bowiem rzeczą niewątpliwą, że zarówno rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, o którym mowa w art. 16, jak i uchwała NRA przewidziana w art. 58 pkt 6 pr. o adw. z 1982 r. powinny być ze sobą ściśle zsynchronizowane oraz wydane w tym samym czasie.

Poza stroną formalną istnieją ponadto poważne względy merytoryczne przemawiające za koniecznością nowelizacji omawianego rozporządzenia.

Szczegółowe omówienie powyższego zagadnienia może stanowić temat do odrębnego artykułu. Dlatego pomijając takie problemy, jak sytuacja ekonomiczna oraz postępująca inflacja, ograniczę się tutaj wyłącznie do bardzo ogólnego podnie-

sienia w szczególności następujących kwestii, które wydają się mieć podstawowe znaczenie:

- a) istnieje rzeczowa potrzeba zmiany rozporządzenia w kierunku podwyższenia ryczałtu przeznaczanego na pokrycie kosztów administracyjnych zespołów adwokackich i dostosowania jego wysokości do rzeczywistych wydatków ponoszonych z tego tytułu. Członkowie zespołów znajdują się bowiem w tej specyficznej sytuacji, że mimo iż w świetle przepisów są traktowani jako osoby pozostające w zatrudnieniu, to jednak każda, niezależna od ich woli ani sposobu wykonywania pracy podwyżka kosztów administracyjnych rzutuje bezpośrednio na wysokość wynagrodzenia. W ten sposób, wbrew zasadom obowiązującym w dobie reformy gospodarczej, rzeczywiste zarobki członków zespołów są jedynie częściowo uzależnione od jakości i ilości wykonanej pracy, natomiast w pozostałym zakresie zależą od wysokości kosztów administracyjnych, a zatem od czynników, na które adwokaci nie mają wpływu,
- b) zachodzi celowość usunięcia z przepisów rozporządzenia szczególnego uprzywilejowania niewielkiej cyfrowo grupy osób korzystających z usług zespołów w sprawach o znacznej wartości materialnej. Dla przykładu można powołać trzy całkowicie różne sprawy cywilne o szczególnej pracochłonności, w których mimo że wartość przedmiotu sporu wynosi 400.000 zł, 1.400.000 zł oraz 14.000.000 zł, należność na rzecz zespołu będzie w każdym wypadku identyczna,
- c) w związku ze znaczną cyfrową podwyżką plac, jaka miała miejsce w ciągu ostatnich lat w gospodarce narodowej, wymagają urealnienia stawki za sprawy ze stosunku pracy. Obecnie panującą w tej dziedzinie sytuację ilustruje następujący przykład: osoba zatrudniona w przemyśle i zarabiająca dobrze w granicach 20.000 zł miesięcznie w sprawie o przywrócenie do pracy ponosi na rzecz zespołu podstawową opłatę wynoszącą od 300 do 400 zł,
- d) z przepisów rozporządzenia powinny być wyeliminowane rozwiązania o charakterze teoretycznym, nie liczące się z praktyką i doświadczeniem zespołów adwokackich. Ekstremalnym przykładem takiego wypadku jest przepis przewidujący stałą opłatę w kwocie od 300 do 1050 zł w sprawie skargi z art. 712 k.p.c. o uchylenie wyroku sądu polubownego, mimo że postępowanie tego rodzaju jest trudniejsze, od postępowania rewizyjnego oraz że z reguły dotyczy spraw o znacznej wartości sporu.

4. Należy również przypuszczać, że, po ukazaniu się i wejściu w życie przewidzianego w art. 29 ust. 2 pr. o adw. z 1982 r. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nie opłaconych kosztów pomocy prawnej, przed organami samorządu adwokackiego wyłoni się szereg problemów związanych z właściwą realizacją w praktyce całkowicie nowej w polskim ustawodawstwie zasady wprowadzającej odpłatność ze środków budżetowych Państwa za sprawy, w których członkowie zespołów adwokackich są wyznaczani z urzędu.

IV. Działalność w zakresie doskonalenia zawodowego

1. W ciągu ostatnich dwóch lat niezwykle ożywiła się w naszym kraju działalność ustawodawcza.

Nastąpiła więc poważna w swoich konsekwencjach nowelizacja prawa cywilnego obejmująca tak ważne dziedziny, jak obrót gospodarstwami rolnymi i ich dziedzic-

czenie, księgi wieczyste oraz prawo o hipotece.⁸ Poddano również odpowiedniej nowelizacji przepisy procedury cywilnej.⁹ Zostało też wydane nowe prawo spółdzielcze¹⁰ oraz w istotnym zakresie, interesującym poważną część społeczeństwa, znowelizowane prawo lokalowe.¹¹

W dziedzinie prawa karnego wprowadzono w życie opracowywane od dłuższego czasu nowe zasady postępowania w sprawach nieletnich.¹² Dokonano zmian w materialnym prawie karnym oraz w prawie o wykroczeniach, jak również poddano poważnej nowelizacji przepisy o zwalczaniu spekulacji.¹³ Uregulowano tryb i zasady przeciwdziałania alkoholizmowi, wprowadzając w tym zakresie szereg nowych przepisów przewidujących odpowiedzialność karną oraz po raz pierwszy w naszym ustawodawstwie wydano przepisy o postępowaniu wobec osób uchylających się od pracy.¹⁴ Nowa ustawa o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej zmienia definicje zawarte w art. 120 § 15 i § 16 kodeksu karnego oraz wprowadza szereg zasadniczych zmian w obowiązującym dotychczas stanie prawnym.¹⁵

Opublikowane, ale jeszcze nie obowiązujące prawo o ruchu drogowym wprowadza zmiany w tej ważnej dziedzinie,¹⁶ z którą praktycznie ma do czynienia całe społeczeństwo.

Równie istotne i szerokie są zmiany prawa gospodarczego. Zmieniono prawo bankowe,¹⁷ uregulowano zasady działalności gospodarczej zagranicznych osób prawnych, znowelizowano przepisy o wykonywaniu handlu oraz niektórych innych rodzajów działalności wykonywanej przez jednostki gospodarki nie uspołecznionej, poddano zmianom zasady organizacji i wykonywania rzemiosła.¹⁸ Ponadto gruntownie zreformowano zarówno ogólny system zaopatrzenia emerytalnego jak i sy-

⁸ Ustawa z dn. 26.III.1982 r. o zmianie ustawy — Kodeks cywilny oraz o uchyleniu ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 11, poz. 81), jak również ustawa z dn. 6.VII.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147).

⁹ Ustawa z dn. 26.III.1982 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 11, poz. 82).

¹⁰ Ustawa z dn. 16.IX.1982 r. — Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210).

¹¹ Ustawa z dn. 3.XII.1982 r. o zmianie ustawy — Prawo lokalowe (Dz. U. Nr 37, poz. 244) oraz ważne z punktu widzenia praktyki rozporządzenie Rady Min. z dn. 18.III.1983 r. w sprawie wyodrębnienia własności lokali w domach wielomieszkańczych stanowiących własność osób fizycznych (Dz. U. Nr 21, poz. 93).

¹² Ustawa z dn. 26.X.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 35, poz. 228).

¹³ Ustawa z dn. 26.V.1982 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach (Dz. U. Nr 16, poz. 125) oraz ustawa z dn. 9.X.1982 r. o zmianie ustawy o zwalczaniu spekulacji (Dz. U. Nr 33, poz. 218).

¹⁴ Ustawa z dn. 26.X.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. Nr 35, poz. 230) oraz ustawa z dn. 26.X.1982 r. o postępowaniu wobec osób uchylających się od pracy (Dz. U. Nr 35, poz. 229).

¹⁵ Ustawa z dn. 24.XII.1982 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej (Dz. U. Nr 40, poz. 271).

¹⁶ Ustawa z dn. 1.III.1983 r. — Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 6, poz. 35) wchodzi w życie z dniem 1.I.1984 r.

¹⁷ Ustawa z dn. 26.II.1982 r. — Prawo bankowe (Dz. U. Nr 7, poz. 56).

¹⁸ Ustawa z dn. 6.VII.1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium PRL działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (Dz. U. Nr 19, poz. 145) oraz ustawa z dnia 28.IV.1983 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu handlu oraz niektórych innych rodzajów działalności przez jednostki gospodarki nie uspołecznionej (Dz. U. Nr 23, poz. 100), jak również ustawa z dn. 16.IX.1982 r. zmieniająca ustawę o wykonywaniu i organizacji rzemiosła (Dz. U. Nr 31, poz. 213).

stemy emerytalne o charakterze szczególnym, obowiązujące w poszczególnych dziedzinach gospodarki narodowej lub administracji.¹⁹

Powyższe, przykładowe wyliczenie nowych przepisów ustawowych daje jedynie częściowy obraz zakresu dokonanych zmian w obowiązującym dotychczas prawie, przy czym proces dostosowywania prawa do potrzeb reformy gospodarczej oraz aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej kraju nie został jeszcze zakończony. Intensywnie opracowuje się obecnie projekty ustaw dotyczące m.in. nowych uregulowań prawnych w zakresie podatków łącznie z projektem ustawy o podatku od spadków i darowizn, gospodarki terenami miejskimi, prawa pracy i postępowania dotyczącego sporów ze stosunku pracy, prawa prasowego oraz szeregu innych.

W ten sposób w stosunkowo bardzo krótkim czasie ulegnie zmianie poważna część obowiązującego dotychczas prawa. Zmiany już dokonane oraz projektowane są tak głębokie, że będą kształtowały nowe orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz wpływały na zasady interpretacji części pozostałych przepisów nadal obowiązujących. Ten stan rzeczy stwarza adwokatów nową sytuację charakteryzującą się z jednej strony poszerzeniem zakresu jej działania, a z drugiej strony koniecznością podjęcia ogromnego wysiłku zmierzającego do praktycznego opanowania niezbędnego minimum nowej wiedzy prawniczej.

W tej poważnej pracy, jaka czeka każdego z nas, nowa Naczelną Radą i okręgowe rady adwokackie muszą przyjść członkom korporacji adwokackiej z przemyślaną i konstruktywną pomocą. Organa samorządu adwokackiego powinny mianowicie podjąć odpowiednie kroki organizacyjne ułatwiające doskonalenie zawodowe tym, którzy sami pogłębiają swoją wiedzę prawniczą, jak również zachęcające do rozpoczęcia tego rodzaju pracy wszystkich tych, którzy nie znajdują na to czasu, nie mają takiej potrzeby bądź też nie widzą jej konieczności.

2. Na tle opracowywanych obecnie zmian ustawowych szczególne miejsce zajmuje projektowana nowelizacja prawa pracy. Dzieje się tak dlatego, że będzie ona dotyczyła wielu milionów obywateli pozostających w stosunku pracy. Dotychczasowe projekty zgodnie zakładają szerokie otwarcie drogi sądowej w sprawach ze stosunku pracy. Wprowadzenie tego rodzaju zmian ustawodawczych stworzy adwokatów nowe, poważne możliwości działania w sprawach z zakresu prawa pracy.

Właściwe wypełnianie nowych obowiązków wynikających z projektowanej nowelizacji prawa pracy łączy się z koniecznością należytego przygotowania poszczególnych członków adwokatów do prowadzenia spraw pracowniczych. Wbrew pozorom jest to zagadnienie poważne, albowiem obecne przepisy z racji ograniczonej drogi sądowej w sprawach z zakresu kodeksu pracy nie stwarzały warunków do specjalizowania się adwokatów w tej ważnej i rozległej dziedzinie wiedzy prawniczej. Wydaje się zatem, że nowe organa samorządu adwokackiego powinny bliżej zainteresować się powyższym zagadnieniem, aby odpowiednio wykorzystać, w celu zorganizowania doskonalenia zawodowego, okres *vacatio legis*, jaki niewątpliwie będzie poprzedzał wejście w życie nowego ustawodawstwa z zakresu prawa pracy.

Istniejąca w omawianej dziedzinie zbieżność między interesem społecznym a interesem zawodu nakłada na organa samorządu adwokackiego obowiązek działania zmierzającego do zapewnienia adwokatów odpowiedniej pozycji w przyszłym, projektowanym obecnie systemie rozpoznawania sporów z zakresu prawa pracy w Polsce.

¹⁹ Ustawa z dn. 14.XII.1962 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267) oraz np. ustawa z dn. 14.XII.1962 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 268).

V. Działalność w zakresie przestrzegania zasad wykonywania zawodu oraz etyki adwokackiej

W 1983 r., w związku z treścią art. 19 ust. 1 pkt 3 oraz art. 98 pr. o adw. z 1982 r., wystąpi z zespołów adwokackich na terenie całego kraju stosunkowo duża grupa adwokatów, którzy ukończyli 70 lat życia. Z reguły są to koledzy o dużym stażu pracy, znacznym zasobie wiedzy prawniczej oraz ogromnym doświadczeniu zawodowym. Na ich miejsca w pewnym procencie zostaną przyjęci do zespołów byli aplikanci adwokaccy, natomiast w pozostałym zakresie będą one zapelnione przez osoby wpisane na listy bez aplikacji adwokackiej. Najwięcej jest wśród tej grupy osób byłych prokuratorów i radców prawnych, stosunkowo nieliczni są byli sędziowie i notariusze.

Aczkolwiek niewątpliwie znajduje się między nimi wielu wybitnych prawników, którzy z czasem zajmą liczącą się pozycję w adwokaturze, to jednak mogą również wystąpić indywidualne wypadki dotyczące zarówno trudności w przystosowaniu się do całkowicie odmiennych warunków pracy, jak i braków w wiedzy prawniczej, zwłaszcza z tych dziedzin prawa, z którymi osoby te nie miały dotychczas w praktyce do czynienia.

Abymy uniknąć nawet jednostkowych wypadków obniżenia poziomu wykonywania zawodu lub naruszenia zasad jego etyki, organa zainteresowanych zespołów adwokackich oraz poszczególne okręgowe rady adwokackie powinny w pierwszym okresie pracy w zespole otoczyć tę grupę kolegów szczególną opieką oraz w razie potrzeby udzielić im możliwie daleko idącej pomocy zawodowej.

Wydaje się również celowe, aby po pewnym czasie — zgodnie z praktyką przyjętą w szeregu izb, w tym również i w warszawskiej — praca zawodowa tej grupy kolegów, podobnie jak i młodych adwokatów wpisanych na listę po odbyciu aplikacji, została poddana badaniu przez wizytatora przy okazji przeprowadzania wizytacji zespołu. W ten sposób będzie można w drodze instruktażu ze strony starszego, doświadczonego adwokata-wizytatora wyjaśnić różnego rodzaju wątpliwości oraz usunąć drobne nieprawidłowości ujawnione w trakcie wizytacji.

Oddzielnym, istotnym zagadnieniem, pośrednio tylko łączącym się z omawianą problematyką, jest wymagająca rozważenia przez nowe organa samorządu adwokackiego sprawa stworzenia możliwości dalszego wykorzystania wiedzy i doświadczenia zawodowego adwokatów przechodzących na emeryturę z chwilą ukończenia 70 lat życia.

Kończąc powyższe rozważania należy podkreślić, że przedstawione uwagi mają charakter subiektywny oraz nie pretendują do wyczerpującego omówienia tematu.

LESŁAW MYCZKOWSKI

PRAWO DO DOMU JEDNORODZINNEGO, DO LOKALU UŻYTKOWEGO ORAZ DO GARAŻU W SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Autor przedstawia problematykę domów jednorodzinnych i lokali użytkowych łącznie z garażami — na tle ustawy z dnia 16.IX.1982 r. — Prawo spółdzielcze i porównuje ją z dotychczasowymi unormowaniami.